

כלי עזר- עולים חדשים

יש ללמד את כל הנושאים המופיעים בהתאם לעמודים המצוינים בספרי הלימוד.
המסגרות בעמודים המופיעים בעמודים הללו הן להעשרה בלבד ואינן מחייבות כחומר לבחינת הבגרות.

1. אזרחות – האתגר / ניסן נווה / הוצאת מט"ח.
2. עד להוצאת חומרי הוראה מלאים ומתאימים נוספו בבחינת העולים חורף תשע"ח - קיץ תשע"ח נכללות להלן גם מספר הפניות לספר הלימוד להיות אזרחים בישראל – במדינה יהודית ודמוקרטית/ ורדה אשכנזי, בלהה אלפרסון, תמיר דובי, דנה שטרקמן, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית תשע"ו.

נושאים להיבחנות לתלמידים אינטרניים ואקסטרניים 80%

1. הכרזת העצמאות

- הרקע ההיסטורי להקמת המדינה. אזרחות האתגר - עמ' 8.
- הכרות עם תוכן ההכרזה כולה. אזרחות האתגר - עמ' 9-12.
- חלק ראשון להכרזה: הצדקות להקמת המדינה: היסטורית, בינלאומית (הצהרת בלפור, כתב המנדט), טבעית-אוניברסאלית.
- חלק שני להכרזה: חלק אופרטיבי-מעשי- הקמת המדינה ("לפיכך נתכנסנו.... אשר תיקרא בשם ישראל").
- חלק שלישי להכרזה: חלק הצהרתי- אופי המדינה (מדינת ישראל תהא פתוחה... מגילת האומות המאוחדות), ארבע פניות והתחייבויות לגורמים שונים.
- מאפייני מדינה יהודית ודמוקרטית הבאים לידי ביטוי בהכרזה. אזרחות האתגר עמ' 52, וגם להיות אזרחים בישראל עמ' 16-17.

2. מדינה יהודית

- א. היבט משפטי-נורמטיבי: לגבי כל חוק תוכן ומטרה (כיצד מבטא החוק את אופייה היהודי של המדינה). המצב המשפטי המחייב: חוק השבות, חוק האזרחות, חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק איסור גידול חזיר, חוק חג המצות, החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, חוק בתי הדין הרבניים. אזרחות האתגר עמ' 54-55,42-45.
- ב. המרחב הציבורי- סמלי המדינה (סמל, דגל, המנון). אזרחות האתגר עמ' 53.
- ג. הסדר הסטטוס קוו. אזרחות האתגר עמ' 62.

ד. מדינת ישראל ויהדות התפוצות- הקשר ההדדי. אזרחות האתגר עמ' 64-65.

3. זהות

מרכיבי הזהות- מרכיבים שיוכיים, מרכיבים נרכשים. להיות אזרחים בישראל עמ' 86-87.

סוגי זהויות- אזרחית, לאומית, דתית. להיות אזרחים בישראל עמ' 87-88.

4. עקרונות הדמוקרטיה

מהי דמוקרטיה?- הבחנה בין משטר דמוקרטי למשטר שאינו דמוקרטי- 3 הבדלים

עד להוצאת מדריך למורה מעודכן לא תהיה שאלה בנושא זה בבחינה

עקרון שלטון העם-דמוקרטיה ישירה, דמוקרטיה עקיפה. אזרחות האתגר עמ' 18, 21.

עקרון הפלורליזם. אזרחות האתגר עמ' 19-20, 24.

עקרון הכרעת הרוב. אזרחות האתגר עמ' 19-20, 21-22.

זכויות האדם וזכויות האזרח- יש להכיר את הגדרת המושגים ולוודא שאין ערבוב בינו לבין המושג חירויות האדם. זכות לחיים ובטחון, זכות לקניין (אין צורך להבחין בין קניין רוחני וחומרי), הליך (משפטי) הוגן, הזכות לחירות, חופש התנועה, חופש הביטוי, חופש דת, חופש מדת, הזכות לשוויון, אפליה פסולה, הזכות לכבוד (יש ללמד את הזכות לפרטיות והזכות לשם טוב כחלק מהזכות לכבוד, ההפרדה בין המושגים אינה נדרשת לבחינה). אזרחות האתגר עמ' 19,20,23 וגם להיות אזרחים בישראל עמ' 171, 172, 178, 183-184, 175-178, 179-180, עמ' 173.

התנגשות בין זכויות. אזרחות האתגר עמ' 23.

עקרון הגבלת השלטון. אזרחות האתגר עמ' 22.

עקרון הפרדת הרשויות. אזרחות האתגר עמ' 25.

עקרון שלטון החוק. אזרחות האתגר עמ' 23.

בספר להיות אזרחים בישראל הנושאים מופיעים בהרחבה ואילו בבחינת העולים החדשים, התלמידים נדרשים בנושא עקרונות הדמוקרטיה וזכויות האדם והאזרח להיכרות ברמת המושג בלבד.

5. האזרחות במדינת ישראל

חוק השבות. אזרחות האתגר עמ' 42-44.

חוק האזרחות. אזרחות האתגר עמ' 44-45.

6. המיעוט הערבי במדינת ישראל

הכרת קבוצות המיעוט השונות (ערבים, דרוזים ואחרים). בספר להיות אזרחים בישראל עמ' 102-103 (לא כולל הגורמים המשפיעים על התמורות בחברה הערבית בישראל), עמ' 108 (לא כולל תהליכי מודרניזציה בחברה הדרוזית).

7. הבחירות לכנסת

תנאי יסוד לבחירות דמוקרטיות- כלליות, חשאיות, מחזוריות, שוות, מאפשרות התמודדות חופשית. אזרחות האתגר עמ' 79.

עקרונות דמוקרטיים וזכויות הבאים לידי ביטוי בבחירות. אזרחות האתגר עמ' 78-79.
המשטר הפרלמנטרי, המשטר הנשיאותי (והשוואה ביניהם). להיות אזרחים בישראל עמ' 141-142 (יש להכיר את ההשוואה בלבד ללא יתרונות)

שיטת הבחירות בישראל- רשימתית, ארצית, יחסית. אזרחות האתגר עמ' 82-83.

8. הרשות המחוקקת- הכנסת

עבודת הכנסת- קואליציה, אופוזיציה, מליאה, ועדות (2 ועדות לדוגמא). אזרחות האתגר עמ' 92, 94-96.
תפקידי הכנסת- רשות מכוונת (כתיבת חוקה), רשות מחוקקת (לא תופיע בבחינה שאלה על סוגי הצעות חוק ושלבי החקיקה), פיקוח וביקורת, מינוי בעלי תפקידים, ייצוג האזרחים. אזרחות האתגר עמ' 98-104.

9. הרשות המבצעת- הממשלה

תפקידי הממשלה: קביעת מדיניות וביצועה, קביעת תקנות- חקיקת משנה. אזרחות האתגר עמ' 108.
אחריות ממשלתית משותפת, אחריות מיניסטריאלית. אזרחות האתגר עמ' 115.

10. הרשות השופטת

מבנה מערכת המשפט בישראל: בית משפט השלום, בית משפט מחוזי, בית משפט עליון. אזרחות האתגר עמ' 127-130 (לא תופיע בבחינה שאלה על סוגי הצווים שמוציא בג"ץ).
אי תלותה ועצמאותה של הרשות השופטת בישראל. אזרחות האתגר עמ' 124-126.
(לבחינה אין צורך להכיר את ההבדלים בין אי תלות עניינית, אישית והרשות השופטת כגוף)

11. פיקוח ובקורת על השלטון

מנגנוני פיקוח פורמליים/ מוסדיים- מבקר המדינה, הרשות השופטת, פרלמנט
אזרחות האתגר עמ' 22, 102-104, 138, 140-141.
מנגנוני פיקוח בלתי פורמליים/חוץ מוסדיים- תקשורת, דעת קהל, אומנות. אזרחות האתגר עמ' 138, 146-149.

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفثيش على تعليم المدنيات

נושאים להיבחנות לתלמידים אקסטרוניים ונבחני משנה 20% קיץ תשע"ז - חורף תשע"ח

חוקה וחוקי יסוד אזרחות- האתגר עמ' 27-38.

נשיא המדינה אזרחות- האתגר עמ' 151-159.

השלטון המקומי אזרחות- האתגר עמ' 116-120.

הבחינה תכלול את כל הנושאים המפורטים בעמודים אלה ואת כל החומר הכתוב במסגרות.

תקשורת ופוליטיקה בישראל להיות אזרחים בישראל – במדינה יהודית ודמוקרטית עמ' 443-450.